

Handläggare
Stina Nordström

TJÄNSTESKRIVELSE

Datum
2022-11-11

Ärendebeteckning
KS 2022/0823

Kommunfullmäktige

Riktlinjer för Kalmar kommuns minoritetspolitiska arbete 2023–2026

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige antar förslag till Riktlinjer för Kalmar kommuns minoritetspolitiska arbete 2023–2026.

Bakgrund

I syfte att stärka rättigheterna för de nationella minoriteterna och skydda deras språk och kultur är kommuner sedan den 1 januari 2019 skyldiga att ta fram mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete. Dessa ska på begäran kunna lämnas ut till Länsstyrelsen i Stockholm och Sametinget som är uppföljningsmyndigheter för minoritetspolitiken i Sverige.

Sveriges obligatoriska åtagande när det gäller de nationella minoriteterna framgår av 1 kap. 2 § regeringsformen. Där anges att samiska folkets och etniska, språkliga, och religiösa minoriteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv ska främjas.

Riktlinjerna för 2023–2026 innehåller inga förändringar i sak i förhållande till den tidigare versionen (2019–2022). Däremot förtydligas att elever som tillhör någon av de nationella minoriteterna har rätt till modersmålsundervisning även om språket inte är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet. Eleven behöver heller inte ha grundläggande kunskaper i språket för att vara berättigad till undervisning. Nationella minoritetsspråk ska erbjudas även som språkval.

En språklig justering görs också med anledning av att grundsärskolan byter namn till anpassad grundskola den 2 juli 2023.

Stina Nordström
Handläggare social hållbarhet

Bilaga
Riktlinjer för Kalmar kommuns minoritetspolitiska arbete 2023–2026

Riktlinjer för Kalmar kommuns minoritetspolitiska arbete 2023 – 2026

1. Inledning

I Sverige finns fem nationella minoriteter: judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. Samtliga uppfyller de kriterier som riksdagen fastställt för att definiera en nationell minoritet:

- En grupp med uttalad samhörighet som till antalet i förhållande till resten av befolkningen inte har en dominerande ställning i samhället.
- En religiös, språklig, traditionell och/eller kulturell tillhörighet som skiljer sig från majoriteten.
- Gruppen har en vilja och strävan efter att behålla sin identitet.
- Gruppen har historiska eller långvariga band till Sverige.

Sveriges obligatoriska åtagande när det gäller de nationella minoriteterna framgår av 1 kap. 2 § regeringsformen. Där anges att samiska folkets och etniska, språkliga, och religiösa minoriteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv ska främjas.

Det är upp till varje enskild individ att själv avgöra om denne anser sig tillhöra en eller flera nationella minoriteter. Samhället kan därför inte ställa några krav på någon att styrka sin tillhörighet.

De nationella minoritetsspråken anges i språklagen och är finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska.

2. Internationella åtaganden om nationella minoriteters rättigheter

2.1 Förenta Nationerna (FN)

Utgångspunkten för det internationella arbetet för mänskliga rättigheter är FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna från 1948. De efterföljande konventionerna är, till skillnad från förklaringen, juridiskt bindande för Sverige. I konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter från 1966 framgår (art. 27) att i stater där det finns etniska, religiösa eller språkliga minoriteter ska de som tillhör en sådan grupp inte förvägras rätten att i gemenskap med andra medlemmar ha sitt eget kulturliv, bekänna sig till och utöva sin egen religion och använda sitt eget språk.

En liknande skrivning finns i barnkonventionen. I artikel 30 anges att i stater där det finns etniska, religiösa eller språkliga minoriteter eller personer som tillhör en ursprungsbefolkning ska ett barn som tillhör en sådan grupp inte förvägras rätten att tillsammans med andra medlemmar av sin grupp ha sitt eget kulturliv, att bekänna sig till och utöva sin egen religion eller att använda sig av sitt eget språk.

Agenda 2030 för hållbar utveckling antogs av FN:s generalförsamling 2015. Agendan innehåller 17 mål och 169 delmål för att uppnå en socialt, miljömässigt och ekonomiskt hållbar värld till år 2030. De nationella minoriteternas rättigheter har koppling till bland annat mål fyra om god utbildning för alla och mål tio om minskad ojämlikhet. Det nationella arbetet för att säkerställa de nationella minoriteternas rättigheter är därmed ett led i att uppfylla de globala målen i Agenda 2030.

2.2 Europarådet

Ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter innehåller bestämmelser som garanterar nationella minoriteter en rad mänskliga rättigheter och grundläggande friheter, bland annat skydd från diskriminering, fientlighet och våld, mötes-, förenings-, yttrande-, tanke-, samvets- och religionsfrihet samt åsikts- och yttrandefrihet på det egna språket. Staterna som tillträtt konventionen åtar sig även att erkänna att de som tillhör en nationell minoritet har rätt att fritt och utan ingripande använda sitt minoritetsspråk privat och offentligt, muntligt och skriftligt.

Sverige har även ratificerat den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk som syftar till att skydda Europas kulturella mångfald.

3. Svensk lagstiftning om nationella minoriteters rättigheter

De nationella minoriteternas rättigheter beskrivs framför allt i lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Rättigheterna finns även återgivna i ett antal andra lagar.

I språklagen (2009:600) finns angivet vilka de nationella minoritetsspråken är samt att det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja dessa. I skollagen (2010:800) slås rätten fast till modersmålsundervisning i elevens nationella minoritetsspråk. Enligt socialtjänstlagen (2001:453) ska kommunen verka för att det finns tillgång till personal med kunskap i de nationella minoritetsspråken där det behövs i omvårdnaden av äldre människor. I bibliotekslagen (2013:801) anges att biblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har ett annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på de nationella minoritetsspråken. Slutligen är det enligt diskrimineringslagen (2008:567) förbjudet att missgynna någon på grund av personens etniska tillhörighet.

4. Mål

Målet för Kalmar kommuns arbete är, i likhet med den nationella minoritetspolitiken, att skydda de nationella minoriteterna och stärka deras

möjligheter till inflytande, samt att stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande.

Det minoritetspolitiska arbetet bidrar till att uppfylla Kalmar kommuns vision 2025 – Tillsammans gör vi ett Kalmar för alla ännu bättre. Enligt visionen ska alla människor oavsett etnicitet erbjudas goda möjligheter att uppnå livsmål och förverkliga drömmar. Kulturell och mänsklig mångfald bidrar enligt visionen till attraktivitet.

5. Riktlinjer

Syftet med riktlinjerna är att se till att Kalmar kommun lever upp till de skyldigheter som lagstiftningen garanterar de nationella minoriteterna. Riktlinjerna beskriver kommunens arbete och hur ansvaret är fördelat. Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för att samordna kommunens minoritetspolitiska arbete.

5.1 Information om rättigheter

Nationell lagstiftning

”Kommuner och landsting ska informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter och det allmännas ansvar enligt denna lag och de föreskrifter som denna lag hänvisar till.”

Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724):

Innebörd för Kalmar kommun

- Kommunstyrelsen ansvarar för att övergripande information om de nationella minoriteternas rättigheter finns tillgänglig på kommunens hemsida.

5.2 Delaktighet och inflytande

Nationell lagstiftning

”Förvaltningsmyndigheter ska ge de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och så långt det är möjligt samråda med minoriteterna i sådana frågor.”

”Samråd ska ske genom att förvaltningsmyndigheter för en strukturerad dialog med de nationella minoriteterna i syfte att kunna beakta deras synpunkter och behov i myndighetens beslutsfattande.”

”Förvaltningsmyndigheter ska särskilt främja barns och ungas möjligheter till inflytande och samråd i frågor som berör dem och anpassa formerna för detta till deras förutsättningar.”

Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724)

Innebörd för Kalmar kommun

- Samtliga nämnder ska ge de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och så långt det är möjligt samråda

med minoriteterna i sådana frågor. Kommunstyrelsen ansvarar för att samordna dessa samråd.

- Samråden ska ske genom en strukturerad dialog för att kunna ta hänsyn till de nationella minoriteternas synpunkter och behov inför att ett beslut ska fattas.
- Barns och ungas möjlighet till inflytande och samråd i frågor som rör dem ska särskilt främjas. Nämnderna ska anpassa formerna för inflytande till deras förutsättningar.

5.3 Skydda och främja språk och kultur

Nationell lagstiftning

”Det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken.” Språklagen (2009:600)

”Det allmänna ska även i övrigt främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige. Barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas särskilt.” Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724)

”En elev som tillhör någon av de nationella minoriteterna ska erbjudas modersmålsundervisning i elevens nationella minoritetsspråk.” (grundskola, anpassad grundskola, specialskola) Skollagen (2010: 800)

”Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på de nationella minoritetsspråken” Bibliotekslagen (2013:801)

Innebörd för Kalmar kommun

- Utbildningsnämnden och Södermöre kommunalnämnd ansvarar för att erbjuda elever inom grundskolan, den anpassade grundskolan och specialskolan, som tillhör någon av de nationella minoriteterna, modersmålsundervisning i elevens nationella minoritetsspråk samt informera vårdnadshavare om denna rättighet. Elever som tillhör någon av de nationella minoriteterna har rätt till modersmålsundervisning även om språket inte är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet. Eleven behöver heller inte ha grundläggande kunskaper i språket för att vara berättigad till undervisning. Nationella minoritetsspråk ska erbjudas även som språkval.
- De nationella minoriteternas kultur och språk ska integreras i nämndernas ordinarie verksamheter, till exempel i bibliotekens utbud av litteratur, tidskrifter och annan media.
- Kultur- och fritidsnämnden och Södermöre kommunalnämnd ansvarar för att informera om möjligheten för nationella minoriteter att bilda föreningar och söka de föreningsbidrag som kommunen erbjuder kulturföreningar med flera.

5.4 Äldreomsorg på minoritetsspråk

Nationell lagstiftning

”En kommun som inte ingår i något förvaltningsområde ska erbjuda den som begär det möjlighet att få hela eller en väsentlig del av den service och omvårdnad som erbjuds inom ramen för äldreomsorgen av personal som behärskar finska, jiddisch, meänkieli, romani chib eller samiska, om kommunen har tillgång till personal med sådana språkkunskaper.”

”Kommunen ska inom ramen för sådan omsorg beakta de äldres behov av att upprätthålla sin kulturella identitet”.

Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724)

”Kommunen ska verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i finska, jiddisch, meänkieli, romani chib eller samiska där detta behövs i omvårdnaden av äldre människor”.

Socialtjänstlagen (2001:453)

Innebörd för Kalmar kommun

- Om det finns personal som behärskar de nationella minoritetsspråken, och vill använda språket i tjänsten, ska den som begär det erbjudas möjlighet att få hela eller en väsentlig del av den service och omvårdnad som erbjuds inom ramen för äldreomsorgen på nationellt minoritetsspråk.
- Omsorgsnämnden och Södermöre kommunalnämnd ska inhämta information om vilka språkkunskaper som personalen inom äldreomsorgen har och som de vill använda i tjänsten, inklusive kunskaper inom minoritetsspråken.
- Omsorgsnämnden och Södermöre kommunalnämnd ska vid rekrytering av personal inom äldreomsorgen beakta de sökandes språkkunskaper, inkl. kunskaper inom minoritetsspråken och minoriteternas kultur.

5.5 Användning av minoritetsspråk i myndighetskontakter**Nationell lagstiftning**

”Utanför ett förvaltningsområde har enskilda rätt att använda finska, meänkieli respektive samiska vid muntliga och skriftliga kontakter i förvaltningsmyndigheters ärenden i vilka den enskilde är part eller ställföreträdande för part, om ärenden kan handläggas av personal som behärskar minoritetsspråket.”

”Förvaltningsmyndigheter ska verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i finska, meänkieli respektive samiska där detta behövs i enskildas kontakter med myndigheten.”

Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724)

Innebörd för Kalmar kommun

- Om det finns personal som behärskar finska, meänkieli och samiska, och vill använda språket i tjänsten, ska nämnderna erbjuda enskilda personer att använda språken vid muntliga och skriftliga kontakter som rör ett enskilt ärende.
- Samtliga nämnder ska inhämta information om vilka språkkunskaper medarbetarna har, inklusive kunskaper inom finska, meänkieli och samiska, och som de vill använda i tjänsten.
- Om det finns behov ska nämnderna arbeta för att det finns personal med kunskaper i finska, meänkieli och samiska som kan hjälpa personer vid kontakt med nämnderna i enskilda ärenden.

5.6 Uppföljning

- Kommunstyrelsen ansvarar för att följa upp dokumentet i samband med den årliga uppföljningen av handlingsplaner och program.